

Varjasi Imre

Akikkel nem kellett elszámolni

Hortobágyi Imádság

Teremtő istenünk, fohászkodunk hozzád,
azokért a családokért,
azért a tízezer üldözött magyarért,
- halottainkért és az élőkért -,
akik itt, ezen a pusztán,
saját hazában száműzött rabként
járták golgotájukat
immár fél évszázada
a sztálini „Magyar Szibérián.”

Emlékezzünk imánkban
a tizenkét kényszermunkatábor rab családjaira!
ne feledjük ezeket a neveket
és fohászkodva mondjuk együtt imánkat.

Árkus, Borsós, Borzas, emlékezzünk!
fohászkodunk és emlékezzünk
nagyszüleinkre, a legöregebbekre,
kik közül sokan haltak meg itten, nyomorultan
a pusztai rabságban.

Ebes, Elep, Erzsébettanya, emlékezzünk!
fohászkodunk és emlékezzünk
ártatlanul meghurcolt drága szüleinkre,
kik közül már alig élnek,
s nem tudják elmondani már
szenvedésük történetét.

Kócspuszta, Kónya, Kormópuszta, emlékezzünk!
fohászkodunk és emlékezzünk
a hajdani fiatalokra,
kiknek jövőjét, majd egész életét tette tönkre
a kitzasztottság és megbélyegzettség.

Lászlómajor, Polgár, Tedej, emlékezzünk!
fohászkodunk és emlékezzünk
a hajdani kisgyermekre,
kik szabadulásuk áraként
ki kellett szakadjanak hosszú évekre
a szülői szeretet melegéből, idegenbe.

Végül emlékezzünk azokra
hálás imával,
akik nehéz időkben segítettek rajtunk,
a rab telepeseken.
adjunk hálát urunknak, istenünknek,
hogy embertelen időben
emberként tudtuk viselni sorsunkat.
Amen.

A „Hortobágyi zárt-táborok” lakói rendőri őrzetesek voltak, ami állandó fegyveres felügyeletet jelentett. Ez jogilag más kategória volt, mint a rendőri felügyelet, amely a budapesti kitelepítetteket sújtotta. 1949-ben, majd 1950 nyarától fokozódó ütemben, több hullámban szállítottak el családokat, sok esetben éjszaka, alig hagyva időt az összepakolásra. Az első akció, a déli határ közeléből való kitelepítési hullám 1950. június 22-éről 23-ára virradó éjszaka kezdődött. Ezt követően folyamatosan, és területi válogatás nélkül rabolták el otthonukat a kiszemelt áldozatoknak, s vetették őket őrzet alá.

A legnagyobb titoktartás és szervezettség volt jellemző a műveletre, melyet az ÁVH irányított. Az akció a határsáv területén minden községre kiterjedt. Éjjel törtek a családokra a 6–8 fős karhatalmi csoportok, élesre töltött gépfegyverekkel. Tekintet nélkül korra, nemre, egészségi állapotra az egész családot elhurcolták, és a peronokon marhavagonok várták őket. A lezárt vagonban másfél napos utazás után a Hortobágyot átszelő vasútvonal valamely állomásán kirakodták, s gyalogosan vagy szekerekkel szállították őket a hortobágyi táborokba.

Borzas-mihályhalmi barakk. Ezekben, a jubhodályokba kényszerítették a kitelepítetteket. (A felvételt Flummer István kitelepített 1953-ban, titokban készítette)

Egy-egy tábor valamelyik hortobágyi állami gazdasághoz tartozott, és annak egyik tanya-központja a pusztaságban, juhhodály, vagy marhaistálló volt az érkezők „szálláshelye”. Közéjükbe 8–10 fős rendőrcsapatokat telepítettek az átlagosan 500–600, de esetenként 1000 fős táborok őrzetére. Az embereket a pusztai földre kényszerítették, s naponta hajtottak ki a földekre dolgozni minden mozgásképes embert, nyáron sok esetben a kiskorú gyermekeket is. A kitelepítettek mindentől elzárva éltek, a levél, a csomag kivételes kedvezménynek számított, látogatót pedig nem lehetett fogadni. A lakosság mit sem tudott róluk, a környezetükben élő, megfélé-

lemlített falvak népe hallgatott. A belügyi jelentések szerint 1950. június 23-án az első ember szállítmányban 1991 főt hurcoltak el az akkor létesített táborokba. Árkus, Borzas-Mihályhalma, Kócs, Kónya, Kormópuszta, Erzsébettanya vagy más néven Tiszaszentimre 9. voltak a magyar gulágok első táborai, melyek létszámát októberre már 2361 főre duzzasztotta az elnyomó rezsim. 1951-től folyamatosan létesítették az új telepeket. Elepen júliusban, Ebesen novemberben és Tedejen decemberben hoztak létre táborokat összesen 1156 fővel, főként a nyugati határsávból begyűjtött családokkal töltötték meg a hodályokat. 1952-ben további két tábor létesített a hatalom, Lászlómajort májusban 286, míg Borsóst 550 fővel június 25-én. Ebben az évben a Hortobágyra telepítésnek egy újabb eleme jelent meg, jelesül: a nagyobb vidéki városokat is elérte a kitelepítés. Három egymás utáni héten egy-egy transzporttal érkeztek a szerelvények. Nagykanizsáról június 17-én 297 ember Kócsra került. Miskolcra június 25-én 550 személyt telepítettek ki a borsósi táborába, míg július 25-én Szegedről 650 ártatlant hurcoltak az ebesi telepre. Ez a tömeges városi kitelepítés két hét alatt 1500 főt jelentett. A módszerek azonosak voltak az 1950-es határmenti

elhurcolással. Éjjel törtek a családokra, leponyváztott teherautókon szállítva őket egy távolabbi vasútállomásra, ahol marhavagonok várták a halálra rémült lakosokat.

A hortobágyi megoldás

A csomagolásra alig maradt idejük, a családok pillanatok alatt mindenüket elveszítették. 1953 januárjában ismét tömeges kitelepítés történt, amikor Kunmadarásról 150 embert szállítottak a borsósi táborba. A „Hortobágyi zárt táborok” összlétszáma az 1953. augusztusi szabadon bocsátás kezdetéig a belügy jelentése alapján 7281 fő volt. Álláspontunk szerint

Bellügyminiszter.
Szám: 15/1950. IV. Pő. Biz. B.M.

V é g h a t á r o z a t .

Horváth Gyula / név / gazdálkodó / fogl. /
Bécsszentgyörgy 93/a.sz. lakosnak a 8.130-
1939. M.E.sz. rendelet 1. §-ának b./ pontja és a 228.010/1948.IV/1.B.
M. sz. rendelet 2. §-a alapján kitiltását rendeltem el azzal, hogy tar-
tonik jelenlegi lakóhelyét elhagyni és Tiszagyenda Községi Kormányzat
/ község, város/ kényezertartózkodási helyre távozni.
A kényezertartózkodási helyül kijelölt várost, községet a ki-
utasított személy nem hagyhatja el. E tilalom megszegése azonnali
rendőrségi őrizet alá helyezést / internálást/ von maga után.

I. n d o k o l á s :

Nevezett eddigi lakóhelyéből való kiutasítása és új lakóhelyé-
nek elfoglalása közérdekből szükségessé vált.
E véghatározatot az 1929. évi XXX. t.o. 56. §-a alapján felleb-
bezésre való tekintet nélkül azonnal végre kell hajtani.
E véghatározat elleni fellebbezésnek helye nincs.
1950. június hó 23 nap.

Csurányi János
Járásí kapitányság vezetője.

Az előttem kihirdetett és kitiltásomat elrendelő véghatározat-
ot ítvettam.
Bécsszentgyörgy, 1950. június hó . 23. nap.

Horváth Gyula

1950. június 23-án kezdődött a magyarországi exodus, a kitelepítés. Az itt közölt dokumentum is e napon íródott.

ezt a számot azonban ki kell egészítenünk az évek során ott elhunytakkal és az 1952–53-as években szabadon engedett kiskorú gyermekek számával. Reális becslés és adatok alapján így a tizenkét tábor összlétszáma véleményünk szerint elérhette a 12 – 15 ezer főt.

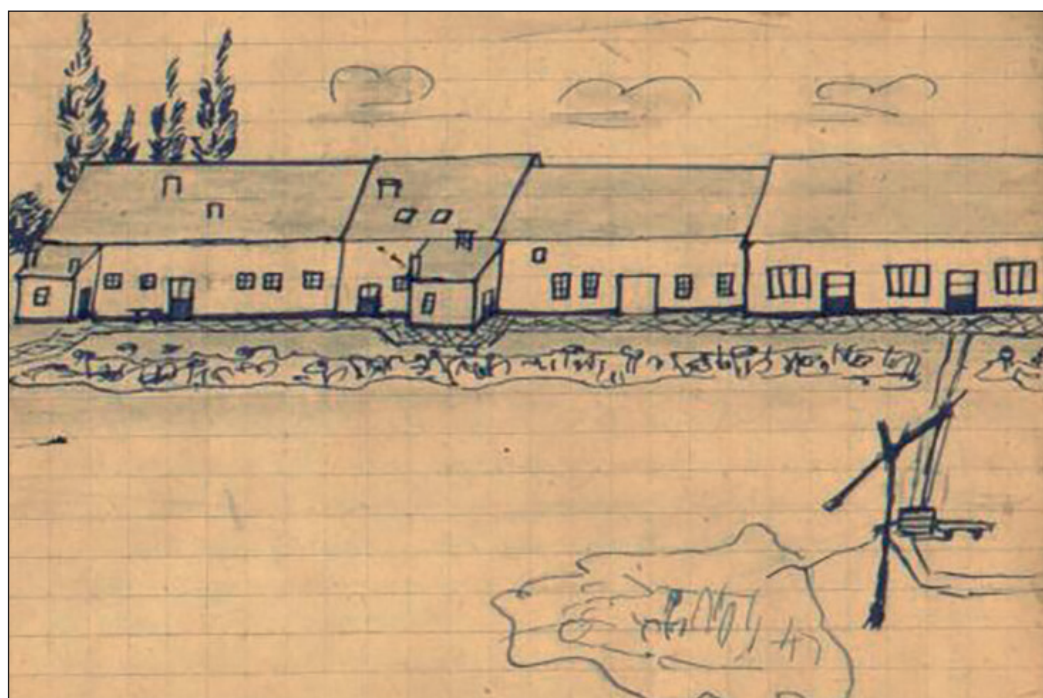
A hortobágyi táborrendszerbe összesen 2524 család volt kitelepítve. Semmi okunk nincs azt feltételezni, hogy a Szolnok- és a Hajdú-Bihar megyei rendőrkapitányságok másfél éven át „Szigorúan bizalmas” minősítésű jelentésekben hamis adatsorokkal látták volna el felettes szervüket, a létszámra vonatkozó adatokat ezért hitelesnek fogadhatjuk el. A zárt táborokat végül 1953-ban számolták fel. Akiiket szabadon engedtek, azoknak beszélni sem lehetett a velük szemben elkövetett sérelmekről, mert akikkel nem kellett elszámolni azokkal bármit meglehetett tenni. Meg is tette a hatalom. A „hortobágyi megoldás” végül is nem volt más, mint a kommunista osztályharc büntető kategóriának sajátos egyvelege, melyre Közép-Európában (a Szovjetunió kivételével) nem találunk analógiát.

A hatalom mérhetetlen cinizmussal és hidegvérrel számolt le az általa osztályellenségnek titulált polgárokkal. Oly módon vette el ingó és ingatlan vagyonukat, amely az akkori törvények alapján sem volt jogszerű. Meghurcolta és egy életen át lehetetlen helyzetbe hozta a kitelepítetteket. Értelmetlen és megalázó kényszermunkára rendelte az elhurcoltakat. A fogva tartók a náci haláltáborok és a szovjet gulagok körülmé-

nyeit keltették életre a Hortobágyon, s alázták meg a kitelepítetteket, akiknek semmilyen jogot nem biztosítottak, még az életben maradásukhoz sem teremtették meg az alapvető feltételeket.

„Csendes éj”

Szalay Erzsébet (Babika) 1950. június

Vö Ilona 1952-es titokban készült rajza a kormópusztai táborról

24-én egyedül maradt Pécsen. Szüleit, testvérét, nagyanyját (Ómami) pécsi otthonukból hurcolták el, miközben a gyereklány még iskolában volt. Diaktársaitól tudta meg a tragikus hírt, szeretteiről. Elhurcolták őket. A most közzé tett írás családjától kapott leveleiből való, amelyet az édesanya, nagymamája és bátyja álnéven írtak a hortobágyi zárt-tábor egyikéből Borzas-Mihályhalmáról az egyedül maradt diáklánynak.

„Édes Babikám!

Megérkeztünk egy mocskos, koszos faházhoz, ebbe a barakkba ötvenen lettünk bezúfolva, kevesen feküdtek, többen fönnmaradtak Apa, Bátya és én sem feküdtünk le. Én még mindig zokogtam. Apa és Bátya ettek valamit. Édesapád kezdett elrámolni, én már ekkor már ültem és azon gondolkodtam, hogy nem lehet ennyire elhagyni magamat, mert segítenem kell apádnak. Egyszer csak azt látom, hogy apád levágódik a fekvőhelyünkre és fejét, arcát fogja és eltakarja. Kérdelem rosszul vagy-e vagy fáj valamid? Nem int a fejével. És akkor teljesen összetört és zokogásba fúlt a hangja. Édesapád az a rendíthetetlennek hitt ember, aki még az édesapját sem siratta meg, sírt. Most én vigasztaltam már őt...

...Alig választ már el egy néhány nap és már a harmadik karácsonyt töltjük el egymás nélkül, valószínűleg éhezéssel és nélkülözéssel. Elsősorban téged veszítettünk el lehet, hogy örökre, nem tudjuk. Sajnos fűtetlen szobáinkban lócákon vagy ládákön üldögélve többször éhesen, mint jóllakva, sárosan és piszkosan reménykedünk abban, hogy egyszer mégis eljön az az idő, amikor együtt tölthetjük a szent karácsonyi ünnepeket és a te születésnapodat is.

Ez a nap a szeretet napja, és minden szülő a gyermekének, minden gyermek pedig a szüleinek apró kis ajándékokkal kedveskedik, most nem tehetünk mást, mint innen ebből a hideg szobából szeretetünket és gondolatunkat küldjük feléd. Veled érzünk és veled vagyunk a huszadik születésnapodon és kérjük a jó Istent, hogy védjen meg mindentől, minden támadástól és ne engedjen elcsüggedni.

Ezt kívánjuk neked mindannyian: Anya, Apa, Miki, Klári és Ómami”

